

РЕЦЕНЗИЯ

От: доц. д-р Михаела Тюлева

За дисертационен труд на ас. Димитър Стоянов Димитров

На тема: **КУКЛЕН ТЕАТЪР И РЕЖИСУРА**

(РЕЖИСЬОРСКАТА ШКОЛА НА БЪЛГАРСКИЯ КУКЛЕН ТЕАТЪР)

за присъждане на образователна и научна степен „ДОКТОР” в област на
висше образование 8. „Изкуства”,

професионално направление 08.04 „Театрално и филмово изкуство”

Дисертационният труд е с обем 160 страници и съдържа увод, три части (първа и трета с по две глави, а втора с три), заключение, речник на използваните термини и използвана литература (съдържаща 135 български и чуждестранни издания). Автореферата съдържа 60 страници.

За явяване на конкурса са приложени следните документи: автореферат, автобиография, дисертационен труд, списък с публикации, справка за приносите.

„Главната тема на настоящата разработка е насочена към сумиране и обобщаване на натрупаните знания за възникване на режисьорското изкуство в театъра (в частност – кукления театър), а настоящият труд има за цел да докаже и защити тезата, че висшето образование в сферата на сценичните изкуства и създаването на школа за обучението на режисьори е основополагаща за професионалното развитие на театъра и в частност на кукления театър. „- ас. Димитър Димитров

Дефинирани са подробно следните **цели и задачи:**

- Да се анализира процесът, свързан с възникването на режисурата, в частност режисурата за куклен театър, и оформянето ѝ като самостоятелна професия.

- Да се определи значението на понятията режисьор и режисура; дефиниране на режисурата, определяне задачата на режисьора и същината на режисурата; проявления на режисурата.
- Да се разгледат въпроси като феномена режисура; произход на режисурата и позицията на режисьора.
- Да се проследи еволюцията в естетическите нагласи в Европа и у нас.
- Да се анализира състоянието на куклената режисура през професионалното развитие на театъра в България.
- Да се обърне внимание на натрупания опит от пионерите на куклената режисура, който води до необходимостта от синтез на познанията и оформяне на система за квалифицирано обучение в професията.
- Да се фокусира вниманието върху значимостта на висшето образование в сферата на сценичните изкуства и създаването на школа за обучение на режисьори, основополагаща за професионализма в кукления театър.

Автобиографични данни

В приложената автобиография е дадена информация за завършеното висше образование- Актьорско за куклен театър и Театрална режисура (за куклен театър). Ас. Димитър Димитров има повече от 30 актьорски изяви в театъра и киното, участия на международни и национални фестивали в Испания, Гърция, Франция, Полша, Чехия и много други. Режисьор е на авторски пиеси и драматизации. Автор и участник в много социални проекти с особена значимост. Димитър Димитров е доказал себе си като творец с позиция, стил и непримиримост.

Ас. Димитър Димитров е член на катедра „Куклен театър“ и активно участва в предлагането и гласуването на решения свързани с учебните планове и програми, с дейността и репертоара на Куклен театър НАТФИЗ. Той взе участие в научната конференция по повод 60 години висше образование за куклен театър в България и неговата научна статия „НАЧАЛО И РАЗВОЙ НА МОДЕРНИЗМА В БЪЛГАРСКИЯ КУКЛЕН ТЕАТЪР“ беше публикувана в сборника по същия повод. Изданието беше с научно рецензиране от проф. д-р Любомир Гърбев и доц. д-р Данка Щерева, научен редактор проф. д-р Катерина Илкова, съставители: проф. д-р Катерина Илкова, доц. д-р Михаела Тюлева и ас. Весела Хаджиниколова.

Дисертационен труд

Работата на ас. Димитър Димитров е изключително сериозна по обем и съдържание. Безспорен е приносът от систематизирането и структурирането

на цялата научна литература, анализи и разсъждения в сферата на кукления театър. Необходимостта от подобно научно изследване бе наложителна и съществуването на този труд прави възможно проследяването на развитието на режисьора за куклен театър като професия. В дисертационния труд се съдържат множество източници, което показва сериозността на кандидата. Умелото боравене с толкова научна литература е предимство при систематизирането на толкова голям труд.

В първа част на своята дисертация ас. Димитър Димитров проследява възникването на режисурата като професия. Направен е подробен анализ на проучената литература по темата, систематизирана е информацията, направени са взаимовръзките между посочените творци в контекста на научната разработка. Обръща се особено внимание на Едуард Гордън Крейг и неговата теория, която е насочена към естетическата и философска роля на режисурата и връзката на неговата концепция с кукления театър. Направени са паралели с школите и тенденциите на обучение на К. С. Станиславски, Немирович Данченко, Макс Райнхард, Бертолд Брехт. *„ На този етап е важно да отбележим, че през XX век режисурата се утвърждава като отделна театрална професия. Професия, без която вече театърът не може да съществува. Професия, която се превръща в задължителен и основен фактор в сценичните изкуства.“*

Във втора част се прави обстоен преглед на цялата налична информация и едно от големите предимства е ясната периодизация и основните компоненти, които дават началото за развитието на тази дейност. Обръща се внимание на Чешката куклена традиция, която е основен двигател за развитието на кукленото изкуство на Балканите. Споменават се имената на К. Иречек, Ян (Иван) Мърквичка, Ярослав Вешин, братята Шкорпил, фамилията Прошек. Преминава се през най-важните за България куклено-творчески постижения- появата на театър на сандъче и учредяването на Славянска беседа, участията на оркестъра на бръмбазъците, Кирил Батембергски и създаването на първия частен куклен театър. Особено внимание е обърнато на Мара Пенкова и създаването на професионален детски театър. Развитието на кукления театър в България набира скорост и започва своето обособяване. Както самия ас. Димитров обобщава: *„От 1892 до 1946 г. българският куклен театър, въпреки че не се основава на традиции, успява да се развие и превърне във фактор наравно с останалите български сценични изкуства. Неговото раждане и възход се дължат, от една страна, на културата, донесена с европейската емигрантска интелигенция, от друга страна, на таланта и активността на любознателните български творци. Благодарение на това родното ни*

куклено изкуство успява да натрупа опит и да продължи развитието си, достигайки по-късно до върхови постижения и световно признание.“

В разработената **втора глава от втора част** ас. Димитър Димитров фокусира вниманието върху различните подходи в режисурата. Дават се определения, примери и се анализират двата основни подхода в кукления театър, а именно реалистичния и авангардния. Прави се връзка с кукления театър и използването на разнородни изразни средства. *„В основата на театъра на разнородните изразни средства е разкриването пред публиката на театралния творчески процес. Това е акт, с който режисурата на пръв поглед нарушава и последното табу в кукления театър, унищожавайки съкровеността на тайнството му.*“ - казва ас. Димитров.

Подробно и систематизирано е дадена информация за театъра на сенките - от зараждането му до съвременните търсения на младите творци. Пример за пробив в средствата на кукления театър на сенки в България е спектакъла на проф. Николина Георгиева „Карнавал на животните“, който слага началото на нови похвати и начини за изразяване чрез светлини и сенки. Студентите печелят много награди на престижни международни форуми.

В част трета първа глава е озаглавена „Висшата школа и нейните педагози“. В нея ас. Димитър Димитров представя създателите на българската куклена школа- проф. Николина Георгиева и проф. Атанас Илков- преподавателите, на които дължим всичко. Двамата създават своята методология с пълната подкрепа от ръководството и постиженията на студенти и преподаватели по света са високо признати. Към техния екип е привлечен и арх. Иван Цонев, който става неизменна част от сътворяването на обучението. Обърнато е внимание и на техните най- видни ученици- проф. Юлия Огнянова, проф. Славчо Маленов, доц. Петър Пашов. Преподаватели, педагози и творци, които успяват да обучат десетки студенти в тайната на режисурата за куклен театър. Ас. Димитър Димитров също е част от тази група на преподаватели по режисура за куклен театър в катедрата. Той е асистент на проф. Славчо Маленов и благодарение на знанията и уменията, които безспорно притежава студентите успяват да надградят себе си и работата си. Педагог с подход, професионалист, който не прави компромиси ас. Димитров е достоен наследник на големите имена в режисурата за куклен театър.

Освен биографични данни са описани и педагогическите и методологическите похвати, благодарение на които и до ден днешен се възпитават кадри в направлението на режисурата в катедра Куклен театър.

Десет години след започване на обучението по актьорство за куклен театър, се слага началото и обучението на студенти по режисура. Тандемът вече е изградил своя позиция за това, че фигурата на режисьора в кукления театър е от изключителна важност. *„Проф. Атанас Илков и проф. Николина Георгиева успяват да възпитат поколения актьори и режисьори, част от които стават техни последователи и продължават преподавателското им дело.“* Ас. Димитър Димитров дава обстойна квалификационна характеристика, с всички подробности за процеса на обучение на студентите по режисура. Тук обръщам внимание на някои от основните компоненти.

Образователно-квалификационната степен „Магистър“

До 2006 г. специалността „Режисура за куклен театър“ се преподава по 4-годишна магистърска програма. Завършилите добиват образователно-квалификационната степен „Магистър“.

Образователно-квалификационната степен „Бакалавър“

След 2006 г. курсът на обучението по режисура за куклен театър е съобразен с европейските стандарти и приравнен към образователно-квалификационната степен „Бакалавър“. Обучението е редовно с продължителност 4 години.

Магистърска специалност „Режисура за куклен театър“ по индивидуален план

На студентите се съставя индивидуален план, който съответства на изискванията за придобиване на образователно-квалификационната степен „Магистър“ в специалността „Режисура за куклен театър“.

Магистърска специалност „Режисура в куклено-театралните практики“ (след 2013 г.)

Дадена с справка със снимки и данни на всички студенти завършили режисура за куклен театър- бакалаври и магистри. Отбелязвам огромния положен труд за събирането на тези данни и систематизирането им.

В заключението си ас. Димитър Димитров задава въпроса **Какво е режисура и може ли тя да бъде еднозначно определена?** Дадената информация, анализа на фактите и опорните точки, съпоставянето на различни мнения оформя позицията на автора и дава поле за доразвиване на темата. Сериозното отношение към развиването на тази тема е доказателство за високия професионализъм и вискателност към всеки, който поема пътя на режисьорската професия.

Педагогическа дейност

Имам преки наблюдения върху работата на ас. Димитър Димитров като преподавател по режисура за куклен театър. Целия сложен и отговорен процес той успява да държи в необходимите параметри, насочва и насърчава студентите да надграждат себе си, да изграждат свой стил, да търсят непрестанно нови начини за постигане на режисьорските идеи, да провокират актьорите с интересни задачи. Тези педагогически характеристики са изключително необходими и ценни. Като човек с опит в актьорската и режисьорската професия ас. Димитър Димитров се отличава с изградена методология, която доказано обучава и възпитава ново поколение режисьори за куклен театър.

Препоръчвам дисертационния труд „КУКЛЕН ТЕАТЪР И РЕЖИСУРА (РЕЖИСЬОРСКАТА ШКОЛА НА БЪЛГАРСКИЯ КУКЛЕН ТЕАТЪР)“ да бъде издаден, за да послужи като учебник на всички, които се интересуват от темата и са готови да се потопят в четиво с висок стил, пълно с информация, анализи, съпоставяне и отговори. Това би било ценно помагало за поколенията, а огромния, систематизиран обем от информация, който се съдържа в дисертацията има своята сериозна стойност.

Предлагам на уважаемото научно жури да присъди на ас. Димитър Стоянов Димитров научна и образователна степен **ДОКТОР**, като от свое име гласувам с убедено **ДА**.

София
9.5.2024г.

доц. д-р Михаела Тюлева